

19. august 2024

Bemærkninger til lovforslag om ændring af forældreansvarsloven

Mødrehjælpen vil gerne takke for muligheden for at komme med bemærkninger til lovforslag om ændring af forældreansvarsloven (stærkelse af barnets ret til begge forældre, herunder barnets bedste ved samarbejdschikane og forældrefremmedgørelse, samt forældreansvar for forældre, der er dømt for gentagen vold i nære relationer).

Generelle kommentarer

Mødrehjælpen mener generelt, at den nye aftale om et forbedret familieretsligt system indeholder mange gode elementer, som kan være med til at styrke sagsbehandlingen på det familieretslige område til fordel for familierne og børnenes trivsel. Mødrehjælpen er bl.a. glade for, at det med aftalen prioriteres, at begge forældre allerede ved ansøgningstidspunktet får mulighed for at få vejledning samt børnesagkyndig og processuel rådgivning. Det vil komme familierne til gode, og forbedre forældrenes oplevelse af sagsbehandlingen. Mødrehjælpen er også glade for, at der afsættes midler til konfliktnedtrappende tilbud til familierne, og at der prioriteres midler til at gennemføre flere børnesagkyndige undersøgelser samt at efteruddannelse i at spotte psykisk vold prioriteres.

Mødrehjælpen er dog bekymrede for at begrebet samarbejdschikane, herunder forældrefremmedgørelse, står så centralt i den nye aftale. I Mødrehjælpen har vi stor forståelse for, at det opleves som traumatisk, hvis man som forælder oplever, at ens barn fravælger eller værger sig ved samvær/kontakt med én – og ligeledes, hvis man oplever, at ens barn bliver gidsel i forældrenes konflikt. Det er en enorm sorg for forældre at miste samvær eller kontakt med et barn. Samtidig mener Mødrehjælpen, at det store fokus på samarbejdschikane også skyldes, at man ikke i det familieretslige system er kommet langt nok med implementeringen af initiativer og vejledninger til at afdække og belyse sager om samværsvægring endnu. Derfor mener Mødrehjælpen ikke, at indskrivningen af samarbejdschikane, herunder forældrefremmedgørelse i forældreansvarsloven, er den rigtige vej at gå.

Forskere, internationale organisationer og eksperter i kønsbaseret vold har i mange år advaret imod brugen af begrebet "forældrefremmedgørelse", fordi det indebærer en stor risiko for at virke til ugunst for kvindelige ofre for partnervold og deres børn¹. Samtidig

¹ <https://vawnet.org/material/parental-alienation-syndrome-and-parental-alienation-research-review>

bygger begrebet også på en antagelse om, at et barns afvisning af en forælder ikke har rod i virkeligheden, og er dermed en afvisning af barnets eget perspektiv, hvilket ikke er i overensstemmelse med principperne i Barnets Lov og den familieretslige reform. Netop på grund af risikoen for at stigmatisere børn, der – af mange mulige og komplekse årsager – fravælger kontakt med én forælder² har WHO (Verdenssundhedsorganisationen) også fjernet begrebet forældrefremmedgørelse fra deres internationale kategorisering af anerkendte sygdomme (ICD-11)³, efter at 352 akademikere og fagfolk har gennemgået forskningen og familieretslige sager og kritiseret begrebet for at være uvidenskabeligt⁴. Hollandske forskere, som arbejder med behandlingsindsatser til familier i højkonfliktskilsmissen ("No Kids in the Middle"⁵), peger også på, at det kan være et sundt valg for et barn at fravælge kontakten til én forælder, hvis forældrene f.eks. har været i en mangeårig dyb konflikt, da det kan opleves som ekstremt stressende for barnet⁶. På samme måde står det også centralt i det norske familieretslige system, at samværsvægring kan ske af mange forskellige årsager, og at der ikke må drages forhastede konklusioner om årsager og dynamikker bag dette⁷.

Mødrehjælpen mener derfor, at det er afgørende, at det familieretslige system har en helhedsorienteret tilgang til belysning af sager, hvor et barn værger sig fra samvær med én forælder. Vi er bekendt med, at Familieretshuset allerede arbejder med en række værktøjer, der skal sikre større fokus på årsagerne til, at et barn ikke ønsker samvær med en forælder, efter inspiration fra norske retningslinjer⁸, og vi mener, at dette arbejde skal fortsætte, så fokus i afdækningen af sagerne bliver belysning af de dynamikker, der er på spil, og på årsagerne til, at et barn evt. fravælger kontakt med en forælder, gennem en grundig og helhedsorienteret oplysning af sagerne.

I kraft af ovenstående bekymring for nærværende lovforslag, har Mødrehjælpen også en række konkrete anbefalinger til initiativer, som skal følge implementeringen af lovforslaget, hvis det vedtages i Folketinget (se mere nedenfor).

Sidst men ikke mindst vil Mødrehjælpen gerne understrege, at barnets ret til begge forældre allerede står centralt i forældreansvarsloven, ligesom muligheden for at fratage bo-pæl og ophæve fælles forældremyndighed, som konsekvens af grov samarbejdschikane, allerede er stadfæstet med Højesterets dom fra september 2020⁹.

² https://www.researchgate.net/publication/273477415_No_Kids_in_the_Middle_Dialogical_and_Creative_Work_with_Parents_and_Children_in_the_Context_of_High_Conflict_Divorces

³ <https://www.who.int/standards/classifications/frequently-asked-questions/parental-alienation>

⁴ <https://www.learningtoendabuse.ca/docs/WHO-September-24-2019.pdf>

⁵ https://www.researchgate.net/publication/273477415_No_Kids_in_the_Middle_Dialogical_and_Creative_Work_with_Parents_and_Children_in_the_Context_of_High_Conflict_Divorces

⁶ https://www.researchgate.net/publication/273477415_No_Kids_in_the_Middle_Dialogical_and_Creative_Work_with_Parents_and_Children_in_the_Context_of_High_Conflict_Divorces

⁷ https://www.bufdir.no/contentassets/ed7a489b2fbf4c808e4637c037e51450/bufetat_samvarsvegring_hefte_a4_korrektur.pdf

⁸ https://www.bufdir.no/contentassets/ed7a489b2fbf4c808e4637c037e51450/bufetat_samvarsvegring_hefte_a4_korrektur.pdf

⁹ <https://domstol.dk/hoejesteret/aktuelt/2020/9/om-foraeldremyndighed/>.

Specifikke kommentarer:

Barnets styrkede ret til begge forældre og samarbejdschikane

I forældreansvarslovens §4 indskrives en ny stk. 2, som styrker barnets ret til begge forældre og indskriver samarbejdschikane, herunder forældrefremmedgørelse i loven. Som beskrevet ovenfor er Mødrehjælpen bekymrede for indskrivningen af denne stk. 2 i forældreansvarsloven. I kraft af dette, mener Mødrehjælpen også, at hvis forældrefremmedgørelse skrives ind i loven, så skal der som minimum tages højde for:

- Begrebet samarbejdschikane, herunder forældrefremmedgørelse, skal defineres med udgangspunkt i barnets perspektiv og adfærd – fremfor forældres konflikt – og det skal implementeres på en måde, der understøtter det familieretslige system i at afdække de årsager, der kan være til at et barn afviser kontakt med en forælder, med inspiration fra den helhedsorienterede tilgang som det norske familieretslige system har.
- At der indføres en definition af forældrefremmedgørelse, der centrerer barnets autonomi og ret til selvbestemmelse i overensstemmelse med de øvrige principper på det familieretslige område og Barnets lov.
- At Familieretshuset fortsætter arbejdet med vejledninger til håndtering af sager med norsk inspiration¹⁰
- At det familieretslige system styrker sin voldsfaglighed – med særligt fokus på psykisk vold – for at forebygge, at anklager om forældrefremmedgørelse bruges til at underminere anklager om vold eller andre former for omsorgssvigt.
- At der laves tæt monitorering og vidensopsamling ved indførslen af begrebet samarbejdschikane, herunder forældrefremmedgørelse, i forældreansvarsloven
- At der iværksættes en evaluering af den nye forældreansvarslov efter 2 år med fokus på at få mere dybdegående viden om, hvordan forældrefremmedgørelse bruges i dansk lov samt implikationer for både forældre og børn, særligt i sager, hvor der også er mistanke om vold i nære relationer.
- At der udarbejdes vejledning for, hvilke konsekvenser afgørelser om samarbejdschikane, herunder forældrefremmedgørelse, skal have for parterne. Mødrehjælpen mener, at der skal tilbydes specialiseret behandling til familier, hvor der truffet afgørelser om samarbejdschikane – med inspiration fra det hollandske behandlingsforløb til familier i højkonfliktsskilsmissen "No Kids in the Middle"¹¹.

Ændring af frist for afgørelser om kontaktbevarende samvær og midlertidigt samvær

Mødrehjælpen anerkender behovet for at forlænge fristen for afgørelser om kontaktbevarende samvær fra 3 til 4 uger. Den juridiske tænketank Justitia har blandt andet dokumenteret, at den nuværende frist på 3 uger kan betyde, at nogle forældre ikke har tilstrækkelig tid til at svare på en partshøring eller søge rådgivning eller professionel repræsentation, da partshøring er sendt ud og har frist hen over en weekend¹².

¹⁰ https://www.bufdir.no/contentassets/ed7a489b2fbf4c808e4637c037e51450/bufetat_samvarsveg-ring_hefte_a4_korrektur.pdf

¹¹ https://www.researchgate.net/publication/273477415_No_Kids_in_the_Middle_Dialogical_and_Creative_Work_with_Parents_and_Children_in_the_Context_of_High_Conflict_Divorces

¹² <https://justitia-int.org/retssikkerhed-naar-foraeldre-gaar-fra-hinanden/>

Mødrehjælpen understreger dog også, at den forlængede frist skal bruges til at give bedre svarfrister på partshøringer – og at partshøringer over weekender eller helligdage ikke må være praksis.

Samtidig bakker Mødrehjælpen op om at indføre en frist for fastsættelse af midlertidigt samvær på 4 måneder i sager, hvor Familieretshuset afslår at træffe afgørelser om kontaktbevarende samvær.

Udvidelse af formodningsreglen

Med lovforslaget udvides anvendelsesområdet for § 4a i forældreansvarsloven til også at omfatte forældre, der er idømt ubetinget fængselsstraf efter § 244, stk. 2, i straffeloven for gentagne gange over en periode at have udøvet vold over for en person i eller nært knyttet til den forurettedes husstand. Mødrehjælpen anerkender vigtigheden af formodningsreglen og er enige i formodningen om, at en forælder, der er idømt ubetinget fængselsstraf for personfarlig kriminalitet af grovere karakter, ikke – mod den anden forælders ønske – skal have forældremyndigheder over barnet, bopæl eller samvær med barnet. Mødrehjælpen vil dog også understrege vigtigheden i, at det altid er barnets bedste, der lægges til grund for afgørelser efter forældreansvarsloven – og at det er afgørende med grundig sagsoplysning og tværfaglig undersøgelse af, hvad der er bedst for det enkelte barn. Derudover mener Mødrehjælpen også, at formodningsreglen skal omfatte forældre, der er idømt fængselsstraf for psykisk vold efter straffelovens §243.

Spørgsmål til høringssvaret kan stilles til politisk konsulent Sofie Enstrøm på sle@moedrehjælpen.dk

De bedste hilsener

Ninna Thomsen
Direktør
Mødrehjælpen